

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

25 martie 2021 *

„Recurs – Concurență – Articolul 102 TFUE – Abuz de poziție dominantă – Piața slovacă a serviciilor de acces la internet de mare viteză – Obligație reglementară privind accesul la bucla locală pentru operatorii care au o putere semnificativă – Condiții stabilite de operatorul tradițional pentru accesul neîngrădit al altor operatori la bucla locală – Caracterul indispensabil al accesului – Imputabilitate în sarcina societății-mamă a comportamentului filialei – Dreptul la apărare”

În cauza C-152/19 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 21 februarie 2019,

Deutsche Telekom AG, cu sediul în Bonn (Germania), reprezentată de D. Schroeder și K. Apel, Rechtsanwälte,

recurentă,

celelalte părți din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de M. Kellerbauer, M. Farley, L. Malferrari, C. Vollrath și L. Wildpanner, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

Slovanet a.s., cu sediul în Bratislava (Slovacia), reprezentată de P. Tisaj, advokát,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal (raportoare), președintă de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a treia, domnii N. Wahl și F. Biltgen și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 17 iunie 2020,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 septembrie 2020,

* Limba de procedură: germana.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, Deutsche Telekom AG solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 13 decembrie 2018, Deutsche Telekom/Comisia (T-827/14, EU:T:2018:930, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care acesta i-a respins parțial acțiunea având ca obiect, cu titlu principal, anularea în tot sau în parte, în măsura în care o privește, a Deciziei C(2014) 7465 final a Comisiei din 15 octombrie 2014 privind o procedură inițiată în temeiul articolului 102 TFUE și al articolului 54 din Acordul privind SEE (cazul AT.39523 – Slovak Telekom), astfel cum a fost rectificată prin Decizia C(2014) 10119 final a Comisiei din 16 decembrie 2014, precum și prin Decizia C(2015) 2484 final a Comisiei din 17 aprilie 2015 (denumită în continuare „decizia în litigiu”), și, cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea cuantumului amenzilor aplicate recurentei prin decizia menționată.

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 2887/2000

- 2 Considerentele (3), (6) și (7) ale Regulamentului (CE) nr. 2887/2000 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind accesul neîngrădit la bucla locală (JO 2000, L 336, p. 4, Ediție specială, 13/vol. 30, p. 133) aveau următorul cuprins:

„(3) «Bucla locală» reprezintă circuitul fizic cu conductor dublu torsadat metalic în rețeaua de telefonie publică fixă care conectează punctul terminal al rețelei de la locuința abonatului cu repartitorul principal sau cu o facilitate echivalentă. Așa cum se subliniază în al cincilea Raport al Comisiei [Europene] privind punerea în aplicare a pachetului de reglementări în telecomunicații, rețeaua de acces local rămâne unul din cele mai puțin competitive segmente ale pieței de telecomunicații liberalizate. Nou-veniții pe piață nu au infrastructuri de rețea alternative larg răspândite și nu sunt capabili, cu tehnologiile tradiționale, să egaleze economiile de scală și acoperirea operatorilor desemnați ca având o putere de piață semnificativă pe piața rețelelor de telefonie publică fixă. Aceasta rezultă din faptul că acești operatori și-au desfășurat infrastructurile metalice de acces local de-a lungul unor perioade de timp semnificative, sub protecția drepturilor exclusive, fiind capabili să își finanțeze costurile de investiții prin închirieri [a se citi «venituri»] de monopol.

[...]

- (6) Pentru nou-veniții pe piață, nu ar fi viabilă din punct de vedere economic dublarea în întregime a infrastructurii metalice de acces local, într-un timp rezonabil. Pentru moment, infrastructurile alternative, cum ar fi televiziunea prin cablu, sateliții, buclele locale radio, nu oferă, în general, aceeași funcționalitate sau aceeași densitate de acoperire, deși situațiile din statele membre pot fi diferite.
- (7) Accesul neîngrădit la bucla locală permite nou-veniților pe piață să concureze cu operatorii notificați în oferirea de servicii de transmisii de date cu viteză mare pentru acces continuu la internet și pentru aplicații multimedia bazate pe tehnologia liniei digitale pentru abonat (DSL), ca și pentru serviciile de telefonie vocală. O cerere rezonabilă pentru obținerea accesului neîngrădit implică necesitatea accesului pentru furnizarea serviciilor beneficiarului, iar refuzul acestei cereri ar împiedica, restricționa sau denatura concurența în acest sector.”

3 Articolul 1 din acest regulament, intitulat „Scopul și domeniul de aplicare”, prevedea:

„(1) Prezentul regulament are drept scop intensificarea concurenței și stimularea inovațiilor tehnologice pe piața de acces local, prin stabilirea unor condiții armonizate pentru accesul neîngrădit la bucla locală, pentru a favoriza furnizarea competitivă a unei game largi de servicii electronice.

(2) Prezentul regulament se aplică accesului neîngrădit la buclele locale și facilităților aferente ale operatorilor notificați definiți la articolul 2 litera (a).

[...]”

4 Articolul 2 din regulamentul menționat conținea următoarele definiții:

„[...]

(a) «operator notificat» înseamnă operatori ai rețelelor de telefonie publică fixă care au fost desemnați de către autoritățile lor naționale de reglementare ca având o putere de piață semnificativă în furnizarea de rețele și servicii de telefonie publică fixă [...]

[...]

(c) «bucă locală» înseamnă circuitul fizic cu conductor dublu torsadat metalic care conectează punctul terminal al rețelei de la locuința abonatului cu repartitorul principal sau o facilități echivalentă în rețeaua de telefonie publică fixă;

[...]”

5 Articolul 3 din același regulament avea următorul cuprins:

„(1) Începând cu 31 decembrie 2000, operatorii notificați publică și actualizează permanent o ofertă de referință pentru accesul neîngrădit la buclele lor locale și la facilitățile aferente, care include cel puțin elementele enumerate în anexă. Oferta trebuie să asigure un grad de acces neîngrădit suficient de mare, astfel încât beneficiarul să nu fie nevoit să plătească pentru elemente de rețea sau facilități care nu sunt necesare pentru furnizarea serviciilor sale și conține o descriere a componentelor ofertei, termeni și condiții asociate, inclusiv tarife.

(2) Începând cu 31 decembrie 2000, operatorii notificați trebuie să onoreze cererile rezonabile ale beneficiarilor privind accesul neîngrădit la buclele lor locale și la facilitățile aferente, în condiții transparente, echitabile și nediscriminatorii. Cererile se pot refuza numai pe baza unor criterii obiective legate de fezabilitatea tehnică sau de nevoia de a menține integritatea rețelei. [...] Operatorii notificați furnizează beneficiarilor facilități echivalente cu cele furnizate serviciilor proprii sau companiilor lor asociate, în aceleași condiții și termene de execuție.

[...]”

6 În temeiul articolelor 4 și 6 din Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 de modificare a Directivelor 2002/21/CE privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, 2002/19/CE privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora și 2002/20/CE privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (JO 2009, L 337, p. 37), Regulamentul nr. 2887/2000 a fost abrogat cu efect de la 19 decembrie 2009.

Directiva 2002/21/CE

- 7 Articolul 8 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO 2002, L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140, prevede:

„[...]

(2) Autoritățile naționale de reglementare promovează concurența în furnizarea rețelelor de comunicații electronice, a serviciilor de comunicații electronice și a serviciilor și infrastructurilor asociate, în special:

[...]

(b) asigurându-se că nu există niciun fel de denaturare sau restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice, inclusiv în ceea ce privește transmiterea conținutului;

[...]

(5) În scopul îndeplinirii obiectivelor de politică menționate la alineatele (2), (3) și (4), autoritățile naționale de reglementare aplică principii de reglementare obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale, între altele prin:

[...]

(f) impunerea unor obligații reglementare *ex ante* doar în cazurile în care nu există concurență efectivă și durabilă și reducerea sau eliminarea acestora imediat ce această condiție este îndeplinită.”

Istoricul litigiului

- 8 Istoricul litigiului a fost prezentat la punctele 1-53 din hotărârea atacată și poate fi rezumat după cum urmează.
- 9 Recurenta este operatorul tradițional de telecomunicații din Germania și societatea aflată la conducerea grupului Deutsche Telekom. În perioada cuprinsă între 12 august 2005 și 31 decembrie 2010, recurenta deținea o participație de 51 % la capitalul operatorului tradițional de telecomunicații din Slovacia, Slovak Telekom a.s. (denumită în continuare „ST”).
- 10 ST, care până în anul 2000 beneficia de un monopol legal pe piața slovacă a telecomunicațiilor, este cel mai mare operator de telecomunicații și furnizor de acces în bandă largă din Slovacia. Rețelele pe bază de cupru și rețelele mobile ale ST acoperă aproape întreg teritoriul slovac.
- 11 În urma unei analize a pieței, autoritatea națională slovacă de reglementare în materie de telecomunicații (denumită în continuare „TUSR”) a desemnat ST în anul 2005 drept operator care are o putere semnificativă pe piața angro pentru accesul neîngrădit la bucla locală, în sensul Regulamentului nr. 2887/2000.
- 12 În consecință, TUSR a impus ST, printre altele, să admită toate cererile privind accesul neîngrădit la bucla sa locală considerate rezonabile și justificate, în scopul de a permite unor operatori alternativi să utilizeze această buclă pentru a oferi propriile servicii pe piața cu amănuntul de masă (sau pentru

publicul larg) a serviciilor de acces la internet de mare viteză în bandă fixă din Slovacia. Pentru a face posibilă îndeplinirea acestei obligații, ST a publicat oferta sa de referință în materie de acces neîngrădit, care definea condițiile contractuale și tehnice pentru accesul la bucla sa locală.

- 13 În urma unei anchete din oficiu având ca obiect, printre altele, condițiile de acces neîngrădit la bucla locală a ST, a unei comunicări privind obiecțiunile transmise ST și recurenteii la 7 și, respectiv, la 8 mai 2012, a unei propuneri de angajamente și a diverse schimburi de corespondență și a unor reuniuni, Comisia a adoptat decizia în litigiu la 15 octombrie 2014.
- 14 Prin această decizie, Comisia a considerat că întreprinderea pe care o formau ST și recurenta săvârșise o încălcare unică și continuă a articolului 102 TFUE și a articolului 54 din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4) în ceea ce privește serviciile de acces la internet de mare viteză din Slovacia în perioada cuprinsă între 12 august 2005 și 31 decembrie 2010.
- 15 În special, Comisia a arătat că rețeaua buclei locale a ST, care putea fi utilizată pentru a furniza servicii de acces la internet de mare viteză după instituirea unui acces neîngrădit la liniile vizate ale operatorului respectiv, acoperea 75,7 % din ansamblul gospodăriilor slovace în perioada cuprinsă între anul 2005 și anul 2010. Cu toate acestea, în aceeași perioadă, accesul la numai câteva rare bucle locale ale ST a fost neîngrădit începând de la 18 decembrie 2009 și ele nu au fost utilizate decât de un singur operator alternativ pentru furnizarea de servicii cu amănuntul de foarte mare viteză către întreprinderi.
- 16 Potrivit Comisiei, încălcarea săvârșită de întreprinderea formată din recurentă și ST a constat, în primul rând, în ascunderea față de operatorii alternativi a informațiilor privind rețeaua necesare pentru accesul neîngrădit la buclele locale, în al doilea rând, în restrângerea domeniului de aplicare al obligațiilor ST privind accesul neîngrădit la buclele locale, în al treilea rând, în stabilirea unor modalități și a unor condiții inechitabile în oferta de referință a ST în materie de acces neîngrădit în ceea ce privește colocarea, calificarea, previziunile, reparațiile, precum și garanțiile bancare și, în al patrulea rând, în aplicarea unor tarife inechitabile care nu permit unui operator la fel de eficient ca ST care se bazează pe accesul angro la buclele locale cu acces neîngrădit ale acestui operator să reproducă serviciile cu amănuntul oferite de operatorul menționat fără să înregistreze pierderi.
- 17 Prin decizia în litigiu, Comisia a aplicat pentru această încălcare, pe de o parte, o amendă de 38 838 000 de euro în solidar recurenteii și ST și, pe de altă parte, o amendă de 31 070 000 de euro recurenteii.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 18 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 24 decembrie 2014, recurenta a introdus o acțiune având ca obiect, cu titlu principal, anularea în tot sau în parte a deciziei în litigiu și, cu titlu subsidiar, eliminarea sau reducerea cuantumului amenzilor care i-au fost aplicate.
- 19 În susținerea acestei acțiuni, recurenta a invocat cinci motive, întemeiate, în primul rând, pe erori de fapt și de drept în aplicarea articolului 102 TFUE în ceea ce privește comportamentul abuziv al ST, precum și pe o încălcare a dreptului la apărare, în al doilea rând, pe erori de drept și de fapt privind durata comportamentului abuziv al ST, în al treilea rând, pe erori de drept și de fapt referitor la imputarea în sarcina recurenteii a comportamentului abuziv al ST, în măsura în care Comisia nu ar fi dovedit exercitarea efectivă a unei influențe decisive de către recurentă asupra ST, în al patrulea rând, pe o încălcare a noțiunii de „întreprindere”, în sensul dreptului Uniunii, și a principiului individualizării pedepselor, precum și pe nemotivare și, în al cincilea rând, pe erori în calcularea cuantumului amenzii la plata căreia au fost declarate obligate în solidar ST și recurenta.

- 20 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins ansamblul motivelor invocate de recurentă, cu excepția, pe de o parte, a celui de al doilea motiv, pe care l-a admis în parte, întrucât Comisia nu a făcut dovada că practica ST care a condus la o comprimare a marjelor a avut loc între 12 august și 31 decembrie 2005, și, pe de altă parte, a celui de al patrulea motiv, pe care l-a admis în măsura în care Comisia a încălcat în decizia în litigiu noțiunea de „întreprindere”, în sensul dreptului Uniunii, prin obligarea recurenteii la plata unei amenzi al cărei quantum a fost calculat pe baza factorului de multiplicare 1,2, aplicabil în scop disuasiv. Prin urmare, Tribunalul a anulat în parte decizia în litigiu și a stabilit la 38 061 963 de euro quantumul amenzii la plata căreia au fost declarate obligate în solidar ST, precum și recurenta și la 19 030 981 de euro quantumul amenzii la plata căreia a fost declarată obligată numai recurenta. Acesta a respins în rest acțiunea.
- 21 Mai precis, prin intermediul primului aspect al primului motiv, recurenta reproșa Comisiei că a omis în mod eronat să examineze, în vederea stabilirii unui abuz de poziție dominantă în privința ST din cauza condițiilor de acces la rețeaua sa pe care le oferea operatorilor alternativi, condiția legată de caracterul indispensabil al unui asemenea acces pentru exercitarea activității acestor operatori, vizată la punctul 41 din Hotărârea din 26 noiembrie 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569, denumită în continuare „Hotărârea Bronner”). Tribunalul a respins acest aspect al primului motiv la punctele 92-116 din hotărârea atacată, considerând în esență că reglementarea privind sectorul telecomunicațiilor aplicabilă în speță constituia un element relevant pentru aplicarea articolului 102 TFUE și că reglementarea menționată recunoștea necesitatea unui acces la bucla locală a ST pentru a permite apariția și dezvoltarea unei concurențe efective pe piața slovacă a serviciilor de acces la internet de mare viteză, astfel încât Comisiei nu i se mai pretindea să demonstreze că un asemenea acces prezenta un caracter indispensabil.
- 22 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, recurenta susținea că dreptul său de a fi audiată a fost încălcat pentru motivul, pe de o parte, că nu a putut lua cunoștință de un anumit număr de informații care au fost luate în considerare pentru calcularea comprimării marjelor decât în cadrul reuniunii din 29 septembrie 2014 și, pe de altă parte, că nu a beneficiat decât de un termen foarte scurt pentru a-și face cunoscut punctul de vedere cu privire la aceste informații. Tribunalul a respins acest al doilea aspect la punctele 123-145 din hotărârea atacată, considerând în esență că informațiile în cauză nu au modificat natura criticilor reținute împotriva ST și a recurenteii în decizia în litigiu și nu implicau fapte pe care nu avuseseră ocazia să le conteste.
- 23 Al treilea motiv al recurenteii era întemeiat în special pe săvârșirea de către Comisie a unor erori de drept și de fapt întrucât i-a imputat comportamentul ST, s-a bazat pe faptul că ea a avut posibilitatea de a exercita o influență decisivă asupra acestei societăți, a prezumat că a exercitat efectiv o asemenea influență asupra societății menționate și nu a demonstrat că a exercitat o influență decisivă asupra aceleiași societăți. Tribunalul a respins aceste critici la punctele 227-473 din hotărârea atacată, în special pentru motivul că exercitarea efectivă a unei influențe decisive de către societatea-mamă asupra comportamentului filialei poate fi dedusă dintr-o serie de elemente concordante și că aceasta era situația în decizia în litigiu întrucât Comisia a pus în evidență, printre altele, prezența în cadrul consiliului de administrație al ST a unor cadre superioare ale recurenteii, punerea la dispoziția ST a colaboratorilor recurenteii și transmiterea regulată a unor rapoarte de către ST recurenteii privind politica comercială a filialei sale. Tribunalul a apreciat că examinarea legăturilor economice, organizatorice și juridice dintre recurentă și ST permitea să se stabilească faptul că strategia generală a acesteia din urmă pe piața slovacă a serviciilor de acces la internet de mare viteză era definită de recurentă.

Concluziile părților

- 24 Prin intermediul recursului formulat, recurenta solicită Curții:
- anularea hotărârii atacate în măsura în care prin aceasta s-a respins acțiunea în primă instanță;

- anularea în tot sau în parte a deciziei în litigiu în măsura în care o privește și, cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea amenzilor care i-au fost aplicate;
- cu titlu încă mai subsidiar, trimiterea cauzei la Tribunal spre rejudecare și
- obligarea Comisiei la plata tuturor cheltuielilor de judecată aferente prezentei proceduri și procedurii în fața Tribunalului.

25 Comisia solicită Curții:

- respingerea recursului și
- obligarea recurenteii la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

- 26 În susținerea recursului formulat, recurenta invocă patru motive. Primul motiv este întemeiat pe interpretarea și pe aplicarea eronate ale principiului potrivit căruia, pentru ca un refuz al accesului să fie abuziv, în sensul articolului 102 TFUE, respectivul acces trebuie să fie „indispensabil” celui care formulează cererea de acces. Al doilea motiv este întemeiat pe interpretarea și pe aplicarea eronate ale principiului potrivit căruia, pentru a imputa o încălcare săvârșită de o filială societății sale mamă, aceasta din urmă trebuie să exercite efectiv o influență decisivă asupra filialei sale. Al treilea motiv privește aplicarea eronată a principiului potrivit căruia, pentru a imputa o încălcare săvârșită de o filială unei societăți-mamă, filiala trebuie să fi aplicat în esență instrucțiunile care i-au fost date de societatea-mamă. Al patrulea motiv este întemeiat pe o încălcare a dreptului de a fi audiat al recurenteii.
- 27 Pe de altă parte, recurenta solicită să i se dea posibilitatea de a beneficia de o hotărâre favorabilă pe care Curtea ar urma să o pronunțe în cauza conexă C-165/19 P, referitoare la recursul introdus de ST împotriva Hotărârii Tribunalului din 13 decembrie 2018, Slovak Telekom/Comisia (T-851/14, EU:T:2018:929).

Cu privire la primul motiv

Argumentația părților

- 28 Recurenta apreciază că, la punctele 86-115 din hotărârea atacată, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că Comisia nu era obligată să facă dovada caracterului indispensabil pentru operatorii alternativi al accesului la bucla locală a ST pentru a califica restricțiile din partea acestei societăți privind accesul menționat drept „abuzive”, în sensul articolului 102 TFUE.
- 29 Potrivit recurenteii, la punctele 97, 98, 101 și 103 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat în mod eronat că criteriile enunțate în Hotărârea Bronner nu se aplicau în speță pentru motivul că ST era supusă unei obligații reglementare de a acorda acces la bucla sa locală. Obligația menționată nu ar putea înlocui caracterul indispensabil al accesului vizat de Hotărârea Bronner pentru motivele prezentate în continuare.
- 30 În primul rând, existența unei obligații cu caracter reglementar de a furniza un acces și caracterul indispensabil al accesului menționat ar constitui chestiuni distincte. Pentru a impune ST o obligație privind accesul la bucla sa locală, TUSR ar fi luat în considerare numai poziția istorică a ST pe piața angro pentru accesul neîngrădit la bucla locală. Aceasta nu ar fi examinat caracterul indispensabil al acestui acces pentru activitatea desfășurată pe piața din aval și, prin urmare, nici nu ar fi stabilit în ce

măsură accesul neîngrădit la bucla locală ar fi putut să fie înlocuit prin implementarea unei infrastructuri alternative proprii. În schimb, în cazul examinării caracterului „indispensabil” al unui asemenea acces, în sensul Hotărârii Bronner, ar trebui tocmai să se stabilească dacă există un substitut real sau potențial pentru accesul menționat. Or, recurența ar fi demonstrat în fața Tribunalului că această situație se regăsea în speță.

- 31 În al doilea rând, obligația reglementară de acces, spre deosebire de o condamnare pentru abuz de poziție dominantă, în sensul articolului 102 TFUE, ar fi impusă *ex ante*. Ar rezulta că constatările materiale pe care se întemeiază această obligație s-ar putea dovedi rapid depășite. Aceasta ar fi situația în special în contextul piețelor de servicii de telecomunicații care se dezvoltă foarte rapid.
- 32 În al treilea rând, obligația reglementară de acces s-ar întemeia pe extrapolări, în timp ce un abuz de poziție dominantă, în sensul articolului 102 TFUE, ar trebui constat în urma unei examinări concrete, în special a caracterului indispensabil al accesului la bucla locală.
- 33 În al patrulea rând, reglementarea în materie de telecomunicații și criteriile din Hotărârea Bronner ar urmări obiective diferite. Autoritățile naționale de reglementare competente în materie de telecomunicații ar avea ca misiune nu numai promovarea concurenței, ci și contribuția la dezvoltarea pieței interne și susținerea intereselor cetățenilor. Această abordare și-ar găsi ecou în Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, EU:C:2010:603), evocată de Tribunal la punctul 97 din hotărârea atacată.
- 34 În plus, recurența apreciază că nu este posibil să se renunțe la examinarea concretă a caracterului indispensabil al accesului la bucla locală atunci când există o obligație reglementară privind accesul, din moment ce aceasta ar facilita constatarea existenței unui abuz și ar goli de sens jurisprudența Curții.
- 35 Pe de altă parte, contrar celor statuate de Tribunal la punctele 106-112 din hotărârea atacată, un refuz implicit al accesului la bucla locală, precum cel reproșat ST, nu ar fi diferit de cel care a determinat pronunțarea Hotărârii Bronner, având în vedere că în ambele cazuri proprietarul infrastructurii ar avea un interes legitim de protecție a investiției sale, că ar fi dificil să se distingă una de cealaltă cele două forme de refuz al accesului, iar încălcarea mai puțin gravă, și anume refuzul implicit al accesului, ar fi mai ușor de dovedit decât încălcarea mai gravă, și anume refuzul explicit al accesului.
- 36 În sfârșit, formula utilizată de Curte la punctul 55 din Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2011:83, denumită în continuare „Hotărârea TeliaSonera”), nu ar permite să se concluzioneze că criteriile din Hotărârea Bronner nu s-ar aplica unui refuz implicit al accesului.
- 37 Comisia consideră în esență că abuzul constat în decizia în litigiu se deosebește fundamental de abuzul în discuție în Hotărârea Bronner, astfel încât criteriile enunțate în această din urmă hotărâre nu se aplică în speță.

Aprecierea Curții

- 38 Prin intermediul primului motiv, recurența, societatea-mamă a ST, căreia i s-a imputat comportamentul acesteia, critică în special punctele 86-115 din hotărârea atacată, în care Tribunalul a confirmat temeinicia deciziei în litigiu, în sensul că nu revenea Comisiei sarcina de a stabili caracterul indispensabil al accesului operatorilor alternativi la rețeaua de buclă locală a ST pentru a putea califica drept „abuzive” practicile acesteia, pe care instituția respectivă le-a apreciat, în considerentul (365) al deciziei în litigiu, ca reprezentând un refuz implicit de furnizare care constă, în primul rând, într-o ascundere față de operatorii alternativi a informațiilor privind rețeaua sa necesare pentru accesul neîngrădit la bucla sa locală, în al doilea rând, într-o reducere a obligațiilor sale privind accesul

neîngrădit care rezultă din cadrul de reglementare aplicabil și, în al treilea rând, în stabilirea a mai multe clauze și condiții inechitabile în oferta sa de referință în materie de acces neîngrădit (denumite în continuare „practicile în litigiu”).

- 39 Concret, Tribunalul a considerat la punctul 101 din hotărârea atacată că, din moment ce cadrul de reglementare aplicabil în materie de telecomunicații recunoștea clar necesitatea unui acces la bucla locală a ST pentru a permite apariția și dezvoltarea unei concurențe efective pe piața slovacă a serviciilor de internet de mare viteză, nu era necesar să se demonstreze de către Comisie că un asemenea acces prezenta efectiv un caracter indispensabil, în sensul ultimei condiții vizate la punctul 41 din Hotărârea Bronner. El a adăugat în esență, la punctele 106-114 din hotărârea atacată, că condițiile care rezultă din Hotărârea Bronner, în special cea referitoare la caracterul indispensabil al unui serviciu sau al unei infrastructuri deținute de întreprinderea dominantă, nu se aplică altor comportamente decât un refuz al accesului, precum practicile în litigiu.
- 40 Pentru a aprecia dacă aceste considerații sunt afectate de o eroare de drept, după cum susține recurenta, trebuie amintit că articolul 102 TFUE interzice, în măsura în care poate afecta comerțul dintre statele membre, folosirea în mod abuziv de către una sau mai multe întreprinderi a unei poziții dominante deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia. Revine, așadar, întreprinderii care deține o poziție dominantă o răspundere specială de a nu aduce atingere prin comportamentul său unei concurențe efective și nedenaturate pe piața internă [Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 153, precum și jurisprudența citată].
- 41 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, noțiunea de „folosire abuzivă a unei poziții dominante”, în sensul articolului 102 TFUE, este o noțiune obiectivă care vizează comportamentele unei întreprinderi în poziție dominantă care, pe o piață unde gradul de concurență este deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii respective, au ca efect, prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează o concurență normală între produse sau servicii pe baza prestațiilor operatorilor economici, să împiedice menținerea gradului de concurență existent încă pe piață sau dezvoltarea acestei concurențe [Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 148, precum și jurisprudența citată].
- 42 Examinarea caracterului abuziv al unei practici a unei întreprinderi dominante în temeiul articolului 102 TFUE trebuie efectuată luând în considerare toate împrejurările specifice ale cauzei (a se vedea în acest sens Hotărârea TeliaSonera, punctul 68, Hotărârea din 6 octombrie 2015, Post Danmark, C-23/14, EU:C:2015:651, punctul 68, precum și Hotărârea din 19 aprilie 2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-525/16, EU:C:2018:270, punctele 27 și 28).
- 43 Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 37 din Hotărârea Bronner, cauza în care s-a pronunțat aceasta din urmă privea problema dacă faptul că proprietarul singurului sistem de distribuție la domiciliu existent la nivel național pe teritoriul unui stat membru, care utilizează acest sistem pentru distribuirea propriilor cotidiane, refuză accesul la acesta editorului concurent constituie un abuz de poziție dominantă, în sensul articolului 102 TFUE, pentru motivul că refuzul respectiv ar priva concurentul menționat de o modalitate de distribuție considerată esențială pentru vânzarea produselor sale.
- 44 Drept răspuns la această întrebare, Curtea a statuat, la punctul 41 din această hotărâre, că refuzul menționat ar constitui un abuz de poziție dominantă cu condiția nu numai ca refuzul serviciului pe care îl constituie distribuția la domiciliu să fie de natură să elimine orice concurență pe piața cotidiene din partea solicitantului serviciului și să nu poată fi justificat în mod obiectiv, ci și ca serviciul în sine să fie indispensabil desfășurării activității acestuia, în sensul că nu ar exista niciun substitut real sau potențial pentru sistemul menționat de distribuție la domiciliu.

- 45 Impunerea acestor condiții era justificată de împrejurările specifice cauzei respective, care constau în refuzul unei întreprinderi dominante de a acorda acces unui concurent la o infrastructură pe care a dezvoltat-o pentru nevoile propriei activități, cu excluderea oricărui alt comportament.
- 46 În această privință, astfel cum a arătat în esență și domnul avocat general la punctele 68, 73 și 74 din concluzii, constatarea că o întreprindere dominantă a abuzat de poziția sa din cauza unui refuz de a contracta cu un concurent are drept consecință faptul că această întreprindere este forțată să contracteze cu acest concurent. Or, o asemenea obligație afectează în mod deosebit libertatea de a contracta și dreptul de proprietate al întreprinderii dominante, din moment ce o întreprindere, fie și dominantă, rămâne în principiu liberă să refuze să contracteze și să folosească infrastructura pe care a dezvoltat-o pentru propriile nevoi (a se vedea prin analogie Hotărârea din 5 octombrie 1988, Volvo, 238/87, EU:C:1988:477, punctul 8).
- 47 În plus, deși, pe termen scurt, sancționarea unei întreprinderi pentru că a abuzat de poziția sa dominantă din cauza unui refuz de a contracta cu un concurent are drept consecință favorizarea concurenței, în schimb, pe termen lung, este în general favorabil dezvoltării concurenței și în interesul consumatorilor să se permită unei societăți să păstreze pentru uzul propriu facilitățile pe care le-a dezvoltat pentru nevoile activității sale. Astfel, dacă s-ar acorda prea ușor accesul la o facilitate de producție, de achiziție sau de distribuție, concurenții nu ar fi stimulați să creeze facilități concurente. În plus, o întreprindere dominantă ar fi mai puțin promptă să investească în facilități eficiente dacă ar putea fi constrânsă, la simpla cerere a concurenților săi, să împartă cu ei beneficiile obținute din propriile investiții.
- 48 În consecință, atunci când o întreprindere dominantă refuză să acorde acces la o infrastructură pe care a dezvoltat-o pentru nevoile propriei activități, decizia de a obliga această întreprindere să acorde acest acces nu se poate justifica pe planul politicii concurenței decât atunci când întreprinderea dominantă dispune de un adevărat control exclusiv asupra pieței vizate.
- 49 Aplicarea într-o speță a condițiilor enunțate de Curte în Hotărârea Bronner, amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, în special a celei referitoare la caracterul indispensabil al accesului la infrastructura întreprinderii dominante, permite autorității sau instanței naționale competente să stabilească dacă această întreprindere dispune de un asemenea control exclusiv datorită acestei infrastructuri. Prin urmare, o astfel de întreprindere poate fi obligată să acorde unui concurent acces la o infrastructură pe care a dezvoltat-o pentru nevoile propriei activități numai atunci când un asemenea acces este indispensabil activității unui asemenea concurent, și anume în lipsa unui substitut real sau potențial pentru această infrastructură.
- 50 În schimb, atunci când o întreprindere dominantă permite accesul la infrastructura sa, dar supune acest acces, furnizarea de servicii sau vânzarea de produse unor condiții inechitabile, condițiile enunțate de Curte la punctul 41 din Hotărârea Bronner nu se aplică. Desigur, atunci când accesul la o asemenea infrastructură sau chiar la un serviciu ori la un input este indispensabil pentru a permite concurenților întreprinderii dominante să funcționeze în mod rentabil pe o piață din aval, este cu atât mai probabil ca practicile inechitabile de pe această piață să aibă efecte anticoncurențiale cel puțin potențiale și să constituie un abuz în sensul articolului 102 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia, C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctul 234, precum și Hotărârea TeliaSonera, punctele 70 și 71). Cu toate acestea, în ceea ce privește alte practici decât un refuz al accesului, lipsa unui asemenea caracter indispensabil nu este decisivă în sine pentru examinarea unor comportamente potențial abuzive din partea unei întreprinderi dominante (a se vedea în acest sens Hotărârea TeliaSonera, punctul 72).
- 51 Astfel, deși asemenea comportamente pot constitui o formă de abuz atunci când sunt în măsură să creeze efecte anticoncurențiale cel puțin potențiale sau chiar efecte de excludere pe piețele vizate, ele nu pot fi asimilate unui refuz pur și simplu de a permite unui concurent accesul la o infrastructură, din moment ce autoritatea de concurență sau instanța națională competentă nu va trebui să

constrângă întreprinderea dominantă să asigure accesul la infrastructura sa, acest acces fiind deja acordat. Măsurile care urmează să fie luate într-un asemenea context vor aduce mai puțin atingere, prin urmare, libertății de a contracta a întreprinderii dominante și dreptului său de proprietate decât faptul de a o constrânge să acorde acces la infrastructura sa atunci când o rezervă pentru nevoile proprii activității.

- 52 În acest sens, Curtea a statuat deja, la punctele 75 și 96 din Hotărârea din 10 iulie 2014, *Telefónica și Telefónica de España/Comisia* (C-295/12 P, EU:C:2014:2062), că condițiile enunțate de Curte la punctul 41 din Hotărârea Bronner și în special cea referitoare la caracterul indispensabil al accesului nu se aplică în cazul unui abuz pe care îl constituie comprimarea marjelor operatorilor concurenți pe o piață din aval.
- 53 În același sens, Curtea a statuat în esență la punctul 58 din Hotărârea *TeliaSonera* că nu se poate impune ca examinarea caracterului abuziv al oricărui tip de comportament al unei întreprinderi dominante față de concurenții săi să fie efectuată în mod sistematic în lumina condițiilor enunțate de Curte în Hotărârea Bronner, care privea un refuz de furnizare a unui serviciu. Prin urmare, Tribunalul a considerat în mod întemeiat, la punctele 108-110 din hotărârea atacată, că, la punctele 55-58 din Hotărârea *TeliaSonera*, Curtea nu s-a referit numai la forma specifică de abuz pe care o constituie comprimarea marjelor operatorilor concurenți pe o piață din aval atunci când a apreciat practicile cărora nu li se aplicau condițiile din Hotărârea Bronner.
- 54 În prezenta cauză, situația ST se caracteriza în special prin faptul, amintit la punctul 99 din hotărârea atacată, că era supusă unei obligații reglementare în materie de telecomunicații în temeiul căreia era obligată să acorde acces la rețeaua sa de buclă locală. Astfel, în urma deciziei din 8 martie 2005 a TUSR, confirmată de directorul aceleiași autorități la 14 iunie 2005, ST era obligată să admită, în calitatea sa de operator care are o putere semnificativă, toate cererile de acces neîngrădit la bucla sa locală considerate rezonabile și justificate provenite de la operatori alternativi pentru a le permite, pe această bază, să ofere propriile servicii pe piața cu amănuntul de masă a serviciilor de mare viteză în bandă fixă din Slovacia.
- 55 O asemenea obligație răspunde obiectivelor de dezvoltare a unei concurențe efective pe piețele telecomunicațiilor stabilite de legiuitorul Uniunii. Astfel cum se precizează în considerentele (3), (6) și (7) ale Regulamentului nr. 2887/2000, impunerea unei asemenea obligații de acces este justificată prin faptul că, pe de o parte, întrucât operatorii care au o putere semnificativă au putut, pe perioade relativ lungi, să își desfășoare rețelele de acces local sub protecția drepturilor exclusive, fiind capabili să își finanțeze costurile de investiții prin venituri de monopol, nu ar fi viabilă din punct de vedere economic pentru nou-veniții pe piață dublarea în întregime a infrastructurii de acces local a operatorilor existenți și, pe de altă parte, celelalte infrastructuri nu constituie un substitut valabil pentru aceste rețele de acces local. Accesul neîngrădit la bucla locală ar fi, așadar, de natură să permită noilor veniți pe piață să concureze cu operatorii care au o putere semnificativă. Rezultă că, astfel cum a amintit Tribunalul la punctul 99 din hotărârea atacată, obligația de acces impusă în speță de TUSR rezulta din voința de a stimula ST, precum și concurenții săi să investească și să inoveze, asigurând în același timp menținerea concurenței pe piață.
- 56 Această obligație reglementară se aplica ST pe toată perioada încălcării reținute de Comisie în decizia în litigiu, și anume de la 12 august 2005 la 31 decembrie 2010. Astfel, pe lângă faptul că, în temeiul articolului 8 alineatul (5) litera (f) din Directiva 2002/21, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140, autoritățile de reglementare în materie de telecomunicații nu pot impune o asemenea obligație de acces decât în cazurile în care nu există o concurență efectivă și durabilă și sunt obligate să o suspende sau să o elimine imediat ce această condiție este îndeplinită, recurenta nici nu a susținut, nici nu a demonstrat că a contestat că ST era supusă unei asemenea obligații în perioada încălcării. În plus, Comisia a motivat temeiul existenței unei asemenea obligații de acces în secțiunea

5.1 din decizia în litigiu și a indicat la punctul 377 din aceasta că efectuase propria analiză *ex post* a piețelor în cauză pentru a concluziona că situația de pe aceste piețe nu se schimbase în mod semnificativ în această privință în perioada încălcării.

- 57 În mod analog celor arătate deja de Curte la punctul 224 din Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, EU:C:2010:603), menționat la punctul 97 din hotărârea atacată, trebuie să se considere că o obligație reglementară poate fi relevantă pentru aprecierea unui comportament abuziv, în sensul articolului 102 TFUE, din partea unei întreprinderi dominante supuse unei reglementări sectoriale. În contextul prezentei cauze, deși obligația privind accesul la bucla locală stabilită în sarcina ST nu poate dispensa Comisia de cerința de a dovedi existența unui abuz în sensul articolului 102 TFUE, ținând seama în special de jurisprudența aplicabilă, impunerea acestei obligații are drept consecință faptul că, pe toată perioada încălcării reținute în speță, ST nu putea refuza și nu a refuzat în realitate să acorde acces la rețeaua sa de buclă locală.
- 58 ST a păstrat însă în perioada menționată, în pofida obligației reglementare menționate mai sus, o autonomie decizională în ceea ce privește condițiile unui asemenea acces. Astfel, în afara anumitor principii directe, conținutul obligatoriu al ofertei de referință în materie de acces neîngrădit la bucla locală, vizată la articolul 3 din Regulamentul nr. 2887/2000, nu era prevăzut în cadrul de reglementare sau de deciziile TUSR. În temeiul acestei autonomii decizionale ST a adoptat practicile în litigiu.
- 59 Cu toate acestea, din moment ce practicile în litigiu nu constituiau un refuz al ST privind accesul la bucla locală, ci se refereau la condițiile unui asemenea acces, pentru motivele menționate la punctele 45-51 din prezenta hotărâre, condițiile stabilite de Curte la punctul 41 din Hotărârea Bronner, amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, nu se aplicau în speță.
- 60 Prin urmare, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare de drept, la punctul 101 din hotărârea atacată, că Comisia nu era obligată să demonstreze caracterul „indispensabil”, în sensul ultimei condiții stabilite la punctul 41 din Hotărârea Bronner, pentru a constata un abuz de poziție dominantă din partea ST din cauza practicilor în litigiu.
- 61 În aceste condiții, întrucât primul motiv de recurs este întemeiat pe o premisă care este eronată în drept, trebuie, prin urmare, să fie respins în totalitate.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentația părților

- 62 Prin intermediul celui de al doilea motiv, care cuprinde două aspecte, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit erori de drept prin faptul că i-a imputat abuzul de poziție dominantă săvârșit de ST.
- 63 Prin intermediul primului aspect al celui de al doilea motiv, recurenta susține că, pentru a-i imputa comportamentul abuziv al ST, Tribunalul a considerat în mod eronat că fapte care pot demonstra numai capacitatea recurente de a exercita o influență decisivă asupra ST pot fi utilizate ca indicii ale unei exercitări efective a unei asemenea influențe. Potrivit recurente, a admite că fapte din care nu reiese decât capacitatea unei societăți-mamă de a exercita o influență decisivă asupra filialei sale sunt suficiente pentru a demonstra exercitarea efectivă a influenței menționate ar avea drept consecință eliminarea oricărei forme de diferențiere între exercitarea posibilă și exercitarea efectivă a acestei influențe și ar constitui o extindere nelegală a prezumției aplicabile filialelor deținute în proporție de 100 % de o societate-mamă.

- 64 Recurenta consideră, prin urmare, că faptele reluate, în primul rând, la punctele 233 și 249 și următoarele din hotărârea atacată, potrivit cărora conducătorii ST ocupă de asemenea funcții de conducere în cadrul recurenteii sau cadre superioare ale recurenteii sunt prezente în cadrul consiliului de administrație al ST, în al doilea rând, la punctele 280-285 din hotărârea atacată, potrivit cărora recurenta a pus la dispoziția ST colaboratori și, în al treilea rând, la punctul 294 din hotărârea atacată, potrivit cărora ST i-a transmis rapoarte referitoare la politica sa comercială, constituie tot atâtea împrejurări de fapt care nu sunt de natură să demonstreze decât eventuala capacitate a recurenteii de a exercita o influență decisivă asupra ST, iar nu faptul că ea exercită efectiv o asemenea influență.
- 65 În plus, recurenta arată că diferențierea vizată la punctul 63 din prezenta hotărâre nu împiedică Comisia să țină seama de ansamblul circumstanțelor relevante care ar putea conduce la constatarea exercitării efective a unei influențe decisive. Pe de altă parte, ea contestă pertinenta trimiterii efectuate de Tribunal în hotărârea atacată și de Comisie în memoriul său în răspuns la Hotărârea din 18 ianuarie 2017, Toshiba/Comisia (C-623/15 P, nepublicată, EU:C:2017:21), întrucât cauza în care s-a pronunțat această hotărâre se referea la respectarea normelor de adoptare a deciziilor în cadrul unei întreprinderi comune, iar nu la posibilitatea de a exercita o influență decisivă. Recurenta consideră de asemenea că, contrar celor susținute de Comisie în memoriul său în răspuns, la punctul 93 din Hotărârea din 24 iunie 2015, Fresh Del Monte Produce/Comisia și Comisia/Fresh Del Monte Produce (C-293/13 P și C-294/13 P, EU:C:2015:416), Curtea nu a considerat că un schimb de informații constituia un indiciu al exercitării efective a unei influențe decisive.
- 66 Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, recurenta susține că, în cadrul calificării juridice a faptelor pe care s-a întemeiat Comisia, Tribunalul a aplicat în mod eronat principiul potrivit căruia trebuie să se exercite efectiv o influență decisivă întrucât a constatat existența unei exercitări efective a unei influențe decisive pe baza simplei posibilități a unei asemenea exercitări. Astfel, recurenta susține că nu numai punctele din hotărârea atacată criticate în cadrul primului aspect al acestui motiv sunt afectate de o eroare de drept, ci și, în primul rând, punctul 262 din această hotărâre, în măsura în care Tribunalul a ținut seama de faptul că comitetul executiv de conducere al ST raporta consiliului de administrație al recurenteii și de aprobarea de către acesta din urmă a planului de afaceri al comitetului executiv de conducere, în al doilea rând, punctele 273 și 274 din hotărârea menționată, în măsura în care Tribunalul a considerat că obligația de loialitate a administratorilor față de acționari sau caracterul neobligatoriu al prestațiilor de consiliere furnizate ST nu excludea exercitarea unei influențe decisive din partea recurenteii asupra ST, și, în al treilea rând, punctul 278 din aceeași hotărâre, în măsura în care Tribunalul a statuat că pactul acționarilor permitea reprezentanților recurenteii din cadrul consiliului de administrație al ST să exercite o influență decisivă asupra tuturor deciziilor comerciale ale acesteia din urmă. Pe de altă parte, recurenta contestă excepția de inadmisibilitate pe care Comisia o ridică împotriva celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv pentru motivul că, prin intermediul acestui aspect, ea nu repune în discuție constatările de fapt efectuate de Tribunal, ci se limitează să invoce o eroare de drept întemeiată pe o aplicare eronată a principiului exercitării efective a unei influențe decisive.
- 67 Comisia estimează că al doilea aspect al celui de al doilea motiv este inadmisibil întrucât repune în discuție constatările de fapt efectuate de Tribunal și implică o nouă apreciere a elementelor de probă de către Curte. În orice caz, al doilea motiv ar fi nefondat întrucât constatarea exercitării efective a unei influențe decisive ar putea fi dedusă, precum în speță, dintr-o serie de elemente concordante, ținând seama de toate împrejurările relevante.

Aprecierea Curții

- 68 În ceea ce privește admisibilitatea celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, atunci când Tribunalul a constatat sau a apreciat faptele, Curtea este competentă să exercite, în temeiul articolului 256 TFUE, numai un control asupra calificării juridice a acestora și asupra consecințelor de drept care au fost stabilite pe baza lor.

Aprecierea faptelor nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării elementelor de probă prezentate în fața Tribunalului, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții (a se vedea în special Hotărârea din 17 octombrie 2019, *Alcogroup și Alcodis/Comisia*, C-403/18 P, EU:C:2019:870, punctul 63, precum și jurisprudența citată).

- 69 Recurenta nu a invocat în cadrul celui de al doilea motiv o denaturare a elementelor de probă examinate de Tribunal care demonstreu că putea fi considerată răspunzătoare pentru comportamentul ST și nu este de competența Curții să reexamineze valoarea probantă a acestor elemente.
- 70 Prin intermediul celui de al doilea aspect al acestui motiv, recurenta susține însă că Tribunalul a considerat în mod eronat că în mod justificat Comisia a putut să se întemeieze pe un anumit număr de fapte pentru a constata exercitarea efectivă a unei influențe decisive de către recurentă asupra ST, în timp ce aceste fapte ar fi numai de natură să demonstreze posibilitatea unei asemenea influențe. Din aceasta ar rezulta că Tribunalul ar fi calificat în mod eronat faptele respective în sensul că acestea constituie o influență decisivă efectivă a recurentei asupra ST. Astfel, prin intermediul acestui aspect al celui de al doilea motiv, recurenta nu solicită Curții să efectueze o nouă apreciere a faptelor, ci să controleze calificarea lor juridică de către Tribunal.
- 71 Rezultă că al doilea aspect al celui de al doilea motiv este admisibil.
- 72 Cu privire la fond, trebuie amintit că autorii tratatelor au ales să utilizeze noțiunea de „întreprindere” pentru a desemna autorul unei încălcări a dreptului concurenței care poate fi sancționat în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE. Această noțiune autonomă a dreptului Uniunii desemnează orice entitate constituită din elemente personale, materiale și imateriale care exercită o activitate economică, independent de statutul juridic al acestei entități și de modul său de finanțare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2019, *Skanska Industrial Solutions și alții*, C-724/17, EU:C:2019:204, punctele 29, 36 și 47). Astfel, noțiunea de „întreprindere” menționată la articolele 101 și 102 TFUE trebuie să fie înțeleasă în sensul că desemnează o unitate economică din punctul de vedere al obiectului practicii anticoncurențiale în cauză, chiar dacă din punct de vedere juridic această unitate economică este constituită din mai multe persoane fizice sau juridice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 iulie 1984, *Hydrotherm Gerätebau*, 170/83, EU:C:1984:271, punctul 11, și Hotărârea din 29 septembrie 2011, *Elf Aquitaine/Comisia*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punctul 53, precum și jurisprudența citată).
- 73 Din această alegere rezultă, pe de o parte, că, în cazul în care o asemenea entitate economică încalcă normele de concurență, răspunderea pentru această încălcare îi revine, potrivit principiului răspunderii personale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 septembrie 2011, *Elf Aquitaine/Comisia*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punctul 53, precum și jurisprudența citată) și, pe de altă parte, că o persoană juridică poate, în anumite condiții, să fie considerată răspunzătoare personal și în solidar pentru comportamentul anticoncurențial al unei alte persoane juridice care aparține aceleiași entități economice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 aprilie 2017, *Akzo Nobel și alții/Comisia*, C-516/15 P, EU:C:2017:314, punctul 57, precum și jurisprudența citată).
- 74 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, răspunderea pentru comportamentul unei filiale poate fi imputată societății-mamă în special atunci când, deși are personalitate juridică distinctă, această filială nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă, având în vedere mai ales legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc cele două entități juridice (a se vedea în special Hotărârea din 10 septembrie 2009, *Akzo Nobel și alții/Comisia*, C-97/08 P, EU:C:2009:536, punctul 58, Hotărârea din 10 aprilie 2014, *Areva și alții/Comisia*, C-247/11 P și C-253/11 P, EU:C:2014:257, punctul 30, precum și Hotărârea din 18 ianuarie 2017, *Toshiba/Comisia*, C-623/15 P, nepublicată, EU:C:2017:21, punctul 45). Într-un asemenea caz, instrucțiunile date de societatea-mamă pot constitui o formă de influență decisivă exercitată de aceasta din urmă asupra filialei sale.

- 75 În vederea examinării aspectului dacă societatea-mamă poate să exercite o influență decisivă asupra comportamentului pe piață al filialei sale, trebuie să se ia în considerare ansamblul elementelor relevante referitoare la legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc filiala cu societatea sa mamă și astfel să se țină seama de realitatea economică (Hotărârea din 24 iunie 2015, Fresh Del Monte Produce/Comisia și Comisia/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P și C-294/13 P, EU:C:2015:416, punctul 76, precum și Hotărârea din 18 ianuarie 2017, Toshiba/Comisia, C-623/15 P, nepublicată, EU:C:2017:21, punctul 46).
- 76 Prin urmare, deși instrucțiunile date de societatea-mamă filialei sale, care îi afectează comportamentul pe piață, pot constitui probe suficiente ale unei asemenea influențe decisive, ele nu constituie singurele probe admisibile. Exercitarea efectivă a unei influențe decisive de către societatea-mamă asupra comportamentului filialei poate fi dedus și dintr-o serie de elemente concordante, chiar dacă niciunul dintre aceste elemente privit izolat nu este suficient pentru a dovedi existența unei asemenea influențe (Hotărârea din 24 iunie 2015, Fresh Del Monte Produce/Comisia și Comisia/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P și C-294/13 P, EU:C:2015:416, punctul 77, precum și Hotărârea din 18 ianuarie 2017, Toshiba/Comisia, C-623/15 P, nepublicată, EU:C:2017:21, punctul 47).
- 77 Astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 75 și 76 din prezenta hotărâre, pentru ca răspunderea pentru comportamentul unei filiale să fie imputată societății-mamă, poate fi suficient să se examineze dacă aceasta din urmă are posibilitatea de a exercita o influență decisivă asupra filialei sale. Prin urmare, contrar celor pretinse de recurentă, un fapt care contribuie la demonstrarea faptului că societatea-mamă are capacitatea de a exercita o influență decisivă asupra filialei sale poate fi de asemenea luat în considerare de Comisie în cadrul unei aprecieri globale a situației în cauză atunci când un asemenea fapt, examinat în lumina sau în combinație cu alte fapte aferente acestei situații, face parte dintr-o serie de indicii concordante referitoare la o influență efectivă și decisivă a societății-mamă asupra filialei sale.
- 78 Rezultă că recurenta susține în mod eronat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că fapte care demonstrează că era în măsură să exercite o influență decisivă asupra ST nu pot fi luate în considerare în calitate de indicii care contribuie la stabilirea caracterului efectiv al exercitării acestei influențe.
- 79 În ceea ce privește aspectul dacă Tribunalul a calificat în mod eronat elementele specifice reluate la punctele 233, 249-262, 273, 274, 278, 280-285 și 294 din hotărârea atacată drept indicii ale exercitării efective a influenței decisive de către recurentă, care deținea o participație de 51 % la capitalul ST, asupra acesteia din urmă, trebuie să se observe următoarele.
- 80 În primul rând, în ceea ce privește luarea în considerare a prezenței unor cadre superioare ale recurentei în sânul consiliului de administrație al ST, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare, la punctul 233 din hotărârea atacată, că este pertinent pentru a aprecia exercitarea efectivă a unei influențe decisive de către societatea-mamă asupra filialei sale să ia în considerare prezența în conducerea filialei a unor persoane care ocupă funcții de conducere în cadrul societății-mamă. Astfel, o asemenea prezență în conducerea filialei constituie un indiciu care, atunci când este coroborat cu altele, poate dovedi exercitarea efectivă a unei influențe decisive de către societatea-mamă asupra comportamentului filialei sale pe piața vizată.
- 81 În speță, Tribunalul a constatat în special, la punctele 250-256 din hotărârea atacată, că, în perioada încălcării, domnul R. R., pe de o parte, a fost simultan membru al consiliului de administrație al ST și a ocupat posturi de conducere în cadrul recurentei și, pe de altă parte, controla conturile ST în vederea consolidării lor la nivelul grupului Deutsche Telekom. Reiese de asemenea din cuprinsul acestor puncte din hotărârea atacată că domnul R. R. era implicat în elaborarea planificării financiare și a politicii de investiții a ST în vederea asigurării conformității acestora cu obiectivele grupului respectiv și că

- verifica dacă filiala menționată își atinge propriile obiective financiare în fiecare perioadă de referință. Tribunalul a mai precizat că o asemenea implicare a domnului R. R. în cadrul ST prezenta în mod necesar o legătură strânsă cu politica comercială a acesteia din urmă.
- 82 Fără a săvârși o eroare de drept, Tribunalul a calificat aceste elemente de fapt drept indicii ale exercitării efective a unei influențe decisive de către recurentă asupra ST. Astfel, cumulul funcțiilor domnului R. R. în calitate de director al recurenteii și membru al consiliului de administrație al ST, precum și diferitele sale atribuții în cadrul acesteia din urmă constituie indicii ale implicării recurenteii în definirea și în controlul politicii comerciale a ST.
- 83 În ceea ce privește aprecierea recurenteii potrivit căreia, la punctul 262 din hotărârea atacată, Tribunalul a calificat în mod eronat anumite fapte drept indicii ale exercitării efective a unei influențe decisive asupra ST, trebuie să se constate că pasajul contestat de recurentă de la punctul menționat se referă în mod specific, în acest stadiu al raționamentului, la controlul exercitat de consiliul de administrație al ST asupra comitetului său executiv de conducere, iar nu la controlul exercitat de recurentă asupra ST prin intermediul consiliului său de administrație. În plus, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare de drept că obligația care revenea comitetului executiv de conducere al ST de a raporta în mod regulat consiliului de administrație cu privire la activitățile sale, precum și la situația acestei societăți și la cea a filialelor sale, alături de competența consiliului de administrație în ceea ce privește aprobarea planului de afaceri pregătit de comitetul executiv de conducere constituiau indicii ale controlului exercitat asupra comitetului executiv de conducere al ST de către consiliul de administrație al aceleiași societăți. Prin urmare, punctul menționat din hotărârea atacată nu este afectat de o eroare de calificare, contrar celor susținute de recurentă.
- 84 De asemenea, având în vedere că recurenta critică, *primo*, punctul 273 din hotărârea atacată, potrivit căreia obligația de loialitate a administratorilor față de acționari în temeiul dreptului slovac aplicabil nu împiedica în mod legal o societate-mamă care deținea majoritatea capitalului social al acestei filiale să exercite o influență decisivă asupra comportamentului acesteia pe piață, *secundo*, punctul 274 din hotărârea atacată, potrivit căreia exercitarea de către recurentă a unei influențe decisive asupra politicii comerciale a ST nu era exclusă ca urmare a naturii neobligatorii a prestațiilor de consiliere furnizate de recurentă în favoarea ST în temeiul acordului-cadru de cooperare strategică încheiat între acestea, și *tertio*, punctul 278 din această hotărâre, în care se face trimitere la motivele enunțate de Comisie în decizia în litigiu în considerarea cărora pactul acționarilor permitea reprezentanților recurenteii din cadrul consiliului de administrație al ST să exercite o influență decisivă asupra tuturor deciziilor comerciale ale acesteia din urmă, inclusiv asupra aprobării bugetului, este necesar să se constate că, întrucât recurenta nu a invocat nicio denaturare a faptelor examinate de Tribunal la punctele respective din hotărârea atacată, acesta a putut fără a săvârși o eroare de drept să califice o asemenea prezență a unor cadre superioare ale recurenteii în cadrul consiliului de administrație al ST drept indiciu al exercitării efective a unei influențe decisive de către recurentă asupra ST, astfel cum a constatat Tribunalul în special la punctele 250-256 din hotărârea atacată.
- 85 În al doilea rând, în ceea ce privește calificarea punerii la dispoziția ST a unor colaboratori ai recurenteii drept indiciu al exercitării efective a unei influențe decisive de către recurentă asupra ST, Tribunalul a apreciat la punctul 285 din hotărârea atacată că se putea considera în mod rezonabil că acești colaboratori, chiar dacă nu mai erau plasați sub autoritatea directă a recurenteii pe durata detașării lor pe lângă ST, dețineau cunoștințe aprofundate privind politica și obiectivele comerciale ale recurenteii și, prin urmare, erau deosebit de bine plasați pentru a se asigura că ST acționează în conformitate cu interesele sale. Or, asemenea constatări sunt relevante pentru a califica respectiva punere la dispoziție drept indiciu al exercitării efective a unei influențe decisive de către recurentă asupra ST, din moment ce acestea trebuie coroborate în special cu considerațiile Tribunalului, necontestate de recurentă, care figurează la punctele 281 și 287 din hotărârea atacată, potrivit cărora cadrele superioare puse la dispoziția ST au ocupat posturi care implicau un grad înalt de răspundere în cadrul ST, care permiteau influențarea politicii și a obiectivelor comerciale ale acesteia, au rămas angajați ai recurenteii pe durata detașării lor și depindeau astfel de aceasta din urmă în ceea ce

privește continuarea carierei lor în cadrul grupului Deutsche Telekom. În plus, la punctele 374 și 417 din hotărârea atacată, Tribunalul a invocat fapte care demonstau că persoanele puse la dispoziția ST de recurentă au permis acesteia din urmă să fie informată și implicată în alegerile comerciale ale ST.

- 86 În al treilea rând, în ceea ce privește comunicarea de rapoarte din partea ST recurente, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare de drept, la punctul 294 din hotărârea atacată, că transmiterea în mod regulat de către o filială societății sale mamă a unor informații detaliate referitoare la politica sa comercială era de natură să demonstreze cunoașterea de către societatea-mamă a comportamentului filialei sale pe piață și, în consecință, să pună această societate-mamă în poziția de a interveni într-un mod mai informat și, prin urmare, mai eficace asupra politicii comerciale a filialei respective. Pe de altă parte, deși faptul că o filială este obligată să comunice rapoarte societății sale mamă cu privire la politica sa comercială și la rezultatele sale nu poate constitui în sine un indiciu al exercitării efective a unei influențe decisive de către o societate-mamă asupra filialei sale, acest fapt poate contribui la confirmarea unor asemenea indicii. Prin urmare, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare de drept, la punctul 294 din hotărârea atacată, că transmiterea regulată de informații recurente cu privire la politica comercială a ST putea contribui, împreună cu alte indicii, la stabilirea faptului că aceste societăți formau o singură unitate economică.
- 87 În consecință, al doilea motiv de recurs trebuie respins ca nefondat.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentația părților

- 88 În susținerea celui de al treilea motiv, recurenta afirmă că din jurisprudența Curții în materia imputabilității unei încălcări a unei filiale în sarcina societății sale mamă și a prezumției formulate în Hotărârea din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia (C-286/98 P, EU:C:2000:630), reiese că imputabilitatea menționată este subordonată îndeplinirii a patru condiții cumulative, și anume că, în primul rând, societatea-mamă trebuie să fie în măsură să exercite o influență decisivă, în al doilea rând, societatea-mamă trebuie să fi exercitat efectiv o asemenea influență decisivă, în al treilea rând, filiala să nu își fi stabilit, pentru acest motiv, în mod autonom comportamentul pe piață și, în al patrulea rând, filiala să fi aplicat în esență instrucțiunile date de societatea-mamă. Această ultimă condiție ar servi la verificarea caracterului relevant al influenței decisive exercitate de societatea-mamă și ar fi expresia principiului proporționalității. Potrivit recurente, este disproportionat ca unei societăți-mamă să i se aplice o amendă pentru o încălcare săvârșită de una dintre filialele sale dacă societatea-mamă menționată nu exercită o influență decisivă asupra filialei sale decât într-o măsură neesențială, iar aceasta din urmă nu urmează în esență instrucțiunile societății sale mamă.
- 89 În speță, Tribunalul nu ar fi constatat însă că ST a primit și a urmat în esență instrucțiunile recurente. Potrivit acesteia din urmă, Tribunalul s-a limitat să constate, la punctul 470 din hotărârea atacată, că existența unei anumite autonomii a filialei nu este incompatibilă cu apartenența acestei filiale la aceeași unitate economică precum societatea sa mamă și, la punctul 471 din această hotărâre, că strategia generală a ST pe piața slovacă a telecomunicațiilor era definită de recurentă. În ceea ce privește această a doua constatare, recurenta precizează că nu este susținută de punctele 237-464 din hotărârea atacată, la care Tribunalul se referă la punctul 471 din hotărârea menționată. În opinia sa, Tribunalul se limitează la punctele respective să constate indicii privind exercitarea de către aceasta a unei influențe decisive asupra ST, fără a constata existența niciunei instrucțiuni concrete pe care fi dat-o ST.
- 90 Prin urmare, recurenta consideră că Tribunalul nu a constatat îndeplinirea în speță a condițiilor principiului de stabilire a imputabilității.

- 91 Recurenta susține de asemenea că Tribunalul și-a încălcat obligația de motivare prin faptul că nu a prezentat motivele pentru care a considerat că ST a urmat în esență instrucțiunile sale.
- 92 Comisia consideră în esență că Tribunalul nu și-a încălcat obligația de motivare și că nu a săvârșit o eroare atunci când a imputat recurenteii încălcarea ST, din moment ce ST nu își stabilea în mod autonom comportamentul pe piața vizată în raport cu recurenta.

Aprecierea Curții

- 93 Contrar celor susținute de recurentă, Curtea nu a statuat că imputabilitatea comportamentului unei filiale în sarcina societății sale mamă depinde de întrunirea celor patru condiții reluate la punctul 88 din prezenta hotărâre.
- 94 Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 72 din prezenta hotărâre, posibilitatea de a imputa comportamentul anticoncurențial al unei filiale societății sale mamă constituie una dintre consecințele alegerii făcute de autorii tratatelor de a utiliza noțiunea de întreprindere pentru a desemna autorul unei încălcări a dreptului concurenței care poate fi sancționată în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE. Astfel, se poate considera că aceste persoane juridice formează o unitate economică din punctul de vedere al obiectului practicilor anticoncurențiale vizate de aceste dispoziții atunci când societatea-mamă exercită un control asupra comportamentului filialei sale, autoare a unei încălcări a dispozițiilor menționate pe piața relevantă. În asemenea condiții, separarea formală dintre societatea-mamă și filiala sa, care rezultă din personalitatea lor juridică distinctă, nu poate împiedica unitatea comportamentului lor pe piață în sensul articolelor 101 și 102 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 iulie 1972, Imperial Chemical Industries/Comisia (48/69, EU:C:1972:70, punctul 140).
- 95 Acest control poate fi demonstrat de Comisie, astfel cum a arătat și domnul avocat general la punctul 156 din concluzii, fie prin stabilirea faptului că societatea-mamă are capacitatea de a exercita o influență decisivă asupra comportamentului filialei și că, în plus, ea a exercitat efectiv această influență (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 septembrie 2013, The Dow Chemical Company/Comisia, C-179/12 P, nepublicată, EU:C:2013:605, punctul 55, și Hotărârea din 26 septembrie 2013, EI du Pont de Nemours/Comisia, C-172/12 P, nepublicată, EU:C:2013:601, punctul 44), fie dovedind că această filială nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă, având în vedere mai ales legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc aceste două entități juridice (Hotărârea din 26 octombrie 2017, Global Steel Wire și alții/Comisia, C-457/16 P și C-459/16 P-C-461/16 P, nepublicată, EU:C:2017:819, punctul 83, precum și jurisprudența citată).
- 96 Aceste două căi probatorii ale controlului menționat nu trebuie considerate cumulative, ci alternative și, așadar, echivalente. Se poate considera cel mult că aplicarea de către o filială a instrucțiunilor date de societatea sa mamă pe piața vizată de practicile anticoncurențiale în cauză constituie potențial o formă de influență decisivă exercitată de aceasta din urmă asupra filialei sale, iar nu, după cum susține recurenta, o condiție suplimentară care trebuie demonstrată de Comisie pentru a putea imputa comportamentul acestei filiale societății sale mamă.
- 97 Având în vedere ceea ce precedă, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat în esență, la punctele 470 și 471 din hotărârea atacată, că recurenta și ST formau o unitate economică în perioada încălcării pentru motivul că, având în vedere elementele care figurează la punctele 237-464 din hotărârea atacată, recurenta a exercitat o influență decisivă asupra ST prin definirea strategiei generale a acesteia din urmă pe piața vizată. Dovedirea de către Comisie a faptului că, în plus, ST a urmat în esență instrucțiunile recurenteii nu era necesară pentru a-i imputa încălcarea săvârșită de ST.

- 98 În sfârșit, în ceea ce privește afirmația recurenteii că Tribunalul nu și-a îndeplinit obligația de motivare, trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante a Curții, motivarea unei hotărâri trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul Tribunalului, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de justificările deciziei luate, iar Curții să își exercite controlul jurisdicțional (Hotărârea din 11 iulie 2013, *Gosselin Group/Comisia*, C-429/11 P, nepublicată, EU:C:2013:463, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 99 În speță, motivele pentru care Tribunalul a considerat că comportamentul abuziv al ST putea fi imputat recurenteii reies în mod clar și neechivoc din cuprinsul punctelor 227-473 din hotărârea atacată. Aceste motive au permis recurenteii să le conteste în fața Curții, iar acesteia din urmă să își exercite controlul jurisdicțional. În consecință, critica întemeiată pe nemotivare este nefondată.
- 100 Pentru motivele care precedă, al treilea motiv de recurs trebuie respins ca nefondat.

Cu privire la al patrulea motiv

Argumentația părților

- 101 Recurenta apreciază că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat, la punctul 144 din hotărârea atacată, că dreptul său de a fi audiată nu a fost încălcat în ceea ce privește calcularea comprimării marjelor.
- 102 Recurenta consideră că, în cadrul reuniunii din 29 septembrie 2014, Comisia i-a adus la cunoștință trei elemente noi, și anume, în primul rând, noi cifre privind calculele comprimării marjelor ST, în al doilea rând, împrejurarea că marja pentru anul 2005 era pozitivă pe baza unui calcul de la an la an al marjelor și, în al treilea rând, intenția sa de a aplica în rest o metodă multianuală de calcul al marjelor care îi permitea să constate existența unei marje negative și pentru anul 2005. Potrivit recurenteii, Tribunalul a recunoscut relevanța ultimelor două elemente noi în cadrul deciziei în litigiu, în măsura în care în lumina acestora a admis în parte al doilea motiv invocat în primă instanță de recurentă, la punctele 198-221 din hotărârea atacată.
- 103 Or, contrar celor decise de Tribunal, recurenta susține că termenul de în total 36 de ore care i-a fost acordat pentru a-și susține punctul de vedere cu privire la aceste elemente noi, care au fost astfel luate în considerare în decizia în litigiu, nu i-a permis să își susțină în mod util punctul de vedere. Recurenta contestă de asemenea că se poate considera că a avut cunoștință despre acestea înainte de reuniunea din 29 septembrie 2014 pentru motivul că aceleași elemente ar fi fost furnizate de ST.
- 104 Comisia susține că al patrulea motiv este inadmisibil pentru motivul că recurenta nu susține și nici nu dovedește că Tribunalul a denaturat faptele pe baza cărora a decis că recurenta cunoștea deja noile elemente care au fost discutate în cadrul reuniunii din 29 septembrie 2014. Aceasta invocă de asemenea inadmisibilitatea argumentului recurenteii, susținut pentru prima dată în memoriul său în replică, potrivit căruia luarea la cunoștință de către ST nu poate fi asimilată unei luări la cunoștință de către recurentă. În sfârșit, Comisia consideră că al patrulea motiv este nefondat în special întrucât a dat părților posibilitatea de a se exprima în cadrul reuniunii din 29 septembrie 2014 și într-un termen scurt după aceasta.

Aprecierea Curții

- 105 Dreptul la apărare este un drept fundamental care face parte integrantă din principiile generale ale dreptului a căror respectare este asigurată de Curte (Hotărârea din 25 octombrie 2011, *Solvay/Comisia*, C-109/10 P, EU:C:2011:686, punctul 52 și jurisprudența citată). Acest principiu general al dreptului Uniunii este consacrat la articolul 41 alineatul (2) literele (a) și (b) din Carta

drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și își găsește aplicarea atunci când administrația își propune să adopte față de o persoană un act care îi cauzează prejudicii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 ianuarie 2019, Comisia/United Parcel Service, C-265/17 P, EU:C:2019:23, punctul 28 și jurisprudența citată).

- 106 În contextul dreptului concurenței, respectarea dreptului la apărare presupune ca, în cursul procedurii administrative, oricărui destinatar al unei decizii prin care se constată că a săvârșit o încălcare a normelor de concurență să i se fi oferit posibilitatea să își prezinte în mod util punctul de vedere asupra caracterului veridic și pertinent al faptelor și al circumstanțelor care îi sunt reproșate, precum și asupra înscrisurilor reținute de Comisie în susținerea afirmației sale privind existența unei asemenea încălcări (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 decembrie 2013, SNIA/Comisia, C-448/11 P, nepublicată, EU:C:2013:801, punctul 41, precum și Hotărârea din 14 septembrie 2017, LG Electronics și Koninklijke Philips Electronics/Comisia, C-588/15 P și C-622/15 P, EU:C:2017:679, punctul 43).
- 107 În speță, Tribunalul a decis, la punctul 144 din hotărârea atacată, că Comisia nu a încălcat dreptul la apărare al recurente prin faptul că nu i-a acordat decât un termen scurt pentru a-și formula observațiile cu privire la elementele noi aduse la cunoștința sa în cadrul reuniunii de informare din 29 septembrie 2014. Astfel, Tribunalul a considerat că această durată scurtă nu a privat recurenta de posibilitatea de a fi audiată în mod util, ținând seama, pe de o parte, de faptul că reuniunea din 29 septembrie 2014 a avut loc într-un stadiu foarte avansat al procedurii administrative și, pe de altă parte, că era rezonabil să se considere că recurenta dobândise la acel moment un grad ridicat de cunoaștere a dosarului.
- 108 Pe de altă parte, astfel cum reiese în mod expres din cuprinsul acestui punct din hotărârea atacată, considerațiile Tribunalului menționate la punctul respectiv au un caracter neesențial. La punctele 123-143 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat, cu titlu principal, în esență, că elementele în cauză, aduse la cunoștința recurente în cadrul reuniunii de informare din 29 septembrie 2014, rezultau din luarea în considerare de către Comisie a datelor, a calculelor și a criticilor metodologice formulate de ST însuși înaintea acestei reuniuni.
- 109 Or, în temeiul unei jurisprudențe constante a Curții, criticile îndreptate împotriva motivelor neesențiale ale unei hotărâri a Tribunalului nu pot determina anularea hotărârii respective și sunt, așadar, inoperante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2017, Intel/Comisia, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctul 105, precum și Hotărârea din 17 octombrie 2019, Alcogroup și Alcodis/Comisia, C-403/18 P, EU:C:2019:870, punctul 52). Prin urmare, al patrulea motiv de recurs trebuie declarat inoperant.
- 110 Această apreciere nu este repusă în discuție de afirmația recurente potrivit căreia nu ea însăși, ci ST este cea care a avut cunoștința de elementele noi în discuție înaintea reuniunii din 29 septembrie 2014. Astfel, conform jurisprudenței constante a Curții, din articolul 256 alineatul (1) al doilea paragraf TFUE și din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene rezultă că recursul se limitează la chestiuni de drept. Prin urmare, Tribunalul este singurul competent să constate și să aprecieze faptele relevante, precum și elementele de probă care îi sunt prezentate. Aprecierea acestor fapte și a acestor elemente de probă nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării acestora, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții în cadrul unui recurs (Hotărârea din 9 noiembrie 2017, TV2/Danmark/Comisia, C-649/15 P, EU:C:2017:835, punctul 36, precum și jurisprudența citată). De asemenea potrivit unei jurisprudențe constante, o denaturare trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile din dosar, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor (Hotărârea din 12 iulie 2012, Cetarsa/Comisia, C-181/11 P, nepublicată, EU:C:2012:455, punctul 97, precum și jurisprudența citată).
- 111 Or, recurenta nu a susținut și nici nu a demonstrat că Tribunalul a denaturat faptele atunci când a considerat, la punctele 18 și 21 din hotărârea atacată, că ST și recurenta au răspuns, fiecare, la comunicarea privind obiecțiunile și la scrisoarea de expunere a faptelor. Pe de altă parte, recurenta nu

a susținut și nici nu a demonstrat o denaturare a faptelor la punctele 133, 138 și 139 din hotărârea atacată, în cuprinsul căreia Tribunalul a statuat, pe de o parte, că în decizia în litigiu Comisia nu și-a modificat aprecierea referitoare la comprimarea marjelor punând în sarcina ST și a recurenteii fapte cu privire la care acestea nu avuseseră ocazia să se exprime și, pe de altă parte, că luarea în considerare a analizei multianuale pentru stabilirea unei comprimări a marjelor în decizia în litigiu a intervenit în urma obiecției formulate de ST în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile, la care s-a alăturat recurenta însăși, astfel încât analiza multianuală nu a avut drept consecință reținerea în sarcina recurenteii și a ST a unor fapte cu privire la care acestea din urmă nu au avut ocazia să prezinte explicații.

112 Prin urmare, aprecierea Tribunalului potrivit căreia recurenta și ST aveau cunoștință despre elementele noi luate în considerare de Comisie înainte de reuniunea din 29 septembrie 2014 trebuie considerată un fapt dovedit. Faptul menționat confirmă aprecierea reluată la punctul 109 din prezenta hotărâre.

113 Pentru ansamblul motivelor care precedă, al patrulea motiv de recurs trebuie respins ca inoperant.

Cu privire la cererea referitoare la posibilitatea de a beneficia de o hotărâre favorabilă

114 Recurenta solicită să i se dea posibilitatea de a beneficia de eventuala admitere a motivului invocat de ST în susținerea recursului său formulat în cauza C-165/19 P împotriva Hotărârii Tribunalului din 13 decembrie 2018, Slovak Telekom/Comisia (T-851/14, EU:T:2018:929), prin care aceasta invocă erori săvârșite la calcularea costurilor medii incrementale pe termen lung pentru a dovedi o comprimare abuzivă a marjelor din partea sa. În susținerea acestei cereri, recurenta afirmă că a invocat un motiv având același obiect în fața Tribunalului și că în speță ar fi îndeplinite condițiile pe care Curtea le-ar fi enumerat în Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

115 Comisia susține că o asemenea cerere trebuie respinsă întrucât nu este vorba despre un motiv de recurs, în speță nu sunt întrunite toate condițiile prevăzute de această jurisprudență a Curții și, în orice caz, motivul invocat de ST în susținerea acestui recurs trebuie respins.

116 În această privință este suficient să se constate că prin Hotărârea, pronunțată astăzi, Slovak Telekom/Comisia (C-165/19 P), Curtea a respins recursul formulat de ST în această cauză, astfel încât cererea recurenteii este inoperantă, fiind lipsită de obiect.

117 Prin urmare, se impune respingerea recursului în ansamblul său.

Cu privire la cheltuielile de judecată

118 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

119 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din acest regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, persoana care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

120 Întrucât recurenta a căzut în pretenții, iar Comisia a solicitat obligarea sa la plata cheltuielilor de judecată, aceasta suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Comisie.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

- 2) Deutsche Telekom AG suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Comisia Europeană.**

Semnături